

## ŞUAYB ALEYHİSSELAM

Şuayb aleyhisselam iki komşu ülke olan Medyen ve Eyke halklarına gönderilmiş bir peygamberdir. Medyen, Mısır ile Filistin arasında, Sinâ yarımadasının kuzeyinde kalan bölgenin adıdır. İslam kaynaklarında Hz. Şuayb'ın peygamberlik görevini yaptığı yerin Hûd ve Salih peygamberlerin yurdu gibi, kuzeybatı Arabistan ve Akabe körfezinin doğu kıyıları olduğu kabul edilir. Bölgede bulunan Medyen şehrinin ise Hz. İbrahim'in Medyen isimli oğlu tarafından kurulduğu ve bu zâtın Hz. Şuayb'ın büyükbabası olduğu rivayet edilir (aleyhimüs-selam). Musa aleyhisselam Mısır'dan kaçıp Medyen'e gittiği zaman, orada bulunan bir zât'ın kızlarından biriyle evlenmişti. Kaynakların çoğunda bu zâtın Şuayb aleyhisselam olduğu belirtilmesi rağmen, Hz. İbn-i Abbas'a (radıyallahu anh) dayanan başka kaynaklar ise ikisi arasında çok seneler olduğunu söyleyerek bu tezi kabul etmemektedir. Hazret-i Şuayb'ın günümüzden yaklaşık **üçbin sekizyüz** sene önce yaşadığı tahmin edilmektedir.

Medyen'de doğup büyüyen Şuayb aleyhisselam, o kavmin seçkin bir ailesine mensuptu. Gençliği Medyen kavminin arasında geçti. Bu bölge halkı azıp sapıtmıştı. Şuayb aleyhisselam ise onların kötülüklerinden uzak, temiz ve nezih bir hayat yaşardı. Bu nezih hayatı ve nasihatleri ile insanlara örnek olurdu. Medyenliler ise sapıklık ve isyan yollarına düşmüşler, Allah'a ibadet ve itâatı terk etmişlerdi. Putlara ve heykellere tapınıyorlardı. Medyen'in kervan yolları üzerinde bulunması sebebiyle, halk ticaretle meşguldü. Ancak alışverişte hîle yapmak, karaborsacılık, stokçuluk, fâhiş fiyatla mal satmak, alıcıyı kandırmak, v.b çok yaygınlaşmış ve normal kabul edilmekteydi. Hîle yapmayan adeta aptal telakki edilirdi. Hûd suresinde bu durumdan şöyle bahsedilir:

**“ Medyen'e kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Dedi ki: Ey kavmim ! Allah'a kulluk edin ! Sizin için O'ndan başka ilâh yoktur. Ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın. Zira ben sizi hayır (refah ve bolluk) içinde görüyorum. Ve ben, sizi kuşatacak bir günün azabından korkuyorum “**

Hud suresi, ayet 84

İlk peygamber olan Hazret-i Âdem'den itibaren gelen peygamberlerin hepsi insanları, sahte tanrıları bırakıp, tek mâbud olan yüce Allah'a c.c kulluk ve itaat etmeye ve iyi ahlak sahibi olmaya çağırmışlardır. Hazret-i Şuayb'ın bu şekildeki nasihatlerine karşı kavminin tepkisi ise:

**“ Ey Şuayb ! Atalarımızın taptıklarını (putları), yahut mallarımız hususunda dilediğimizi yapmayı terketmemizi sana namazın mı ( ibadetin mi) emrediyor ? Oysa sen uyumlu ve akıllı birisin ”** demek olmuştur. (Hud suresi, ayet 87)

### Açıklama:

Allah'a ibadet, O'na ortak koşanlara, O'nun Rab'liğini kabul etmeyip O'ndan başkasına itaat edenlere, yani müşrik ve kâfirlere açıkça muhalefeti temsil ettiği için müşrikler daima müminlerin ibadetiyle alay ederek dini yıkmaya, yıkamadıkları taktirde ise zayıflatmaya çalışmışlardır. Hz Şuayb'ın kavmi de aynı maksatla onun ibadeti ile alay ederek tebliğ ettiği tevhid dinini (Tek Allah'a iman) etkisiz hale getirmeye çalışmıştır . Hz Şuayb'ın gerek tek Allah'a ibadet, gerekse ticari ahlak konusunda söyledikleri insan fitratına ve toplum yararına uygun davranışlar olduğu halde, yolsuzluklarla toplumu sömürmeye alışmış olan mütref (bol para ile şımarmış inançsız) zümre buna karşı çıkıyordu. “Sen uyumlu ve akıllı birisin “ diyerek de, Hz Şuayb'ı örtülü bir şekilde uyarıyorlar, yani “akıllıysan bizimle uyumlu ol; kurulu düzene, yerleşmiş âdetlerimize karşı gelme, bize karışma ! ” mesajını veriyorlardı. Oysa düşünemiyorlardı ki, bir peygamber Allah Teâlâ'nın verdiği görevi ifâ hususunda hiçbir zaman hiçbir baskıya boyun eğmez. Peygamberler sadece Allah'a c.c güvenir ve

dayanırlar; başarının yalnız Allah'tan geldiği hususunda hiçbir şüpheleri olmaz ; bu sebeple de Allah'tan başka hiçbir kuvvete ve desteğe sahip olmasalar bile, her türlü sıkıntıya göğüs gerip asla ümitsizliğe kapılmazlar ve dâvalarından vazgeçmezler . Bu bakımdan, kavminin böyle sözlerine karşı Şuayb aleyhisselam'ın cevabı :

**“ Ben sadece gücümün yettiği kadar ıslâh etmek istiyorum. Fakat başarmam ancak Allah'ın yardımı ile. Yalnız O'na dayandım ve yalnız O'na yönelirim ”** (Hud suresi, ayet 88)  
şeklinde olmuştu.

Yine bu azgın kavim, insanların yollarını keser, onların mallarından bir kısmına el koyarlardı. Özellikle yabancı ve gariplerin mallarını çeşitli entrikalarla ellerinden alırlardı. Beşeri münasebetleri tamamen hile, eziyet, haksızlık ve zulüm üzerineydi. ( Günümüzde olduğu gibi) Allah Teâlâ'nın verdiği bol nimetlerin kıymetini bilip şükürlerini edâ etmezlerdi. Hz. Şuayb'ın nasihatlerinden hoşlanmadıkları için, onunla görüşmek için gelen insanların yollarını kesip, “Şuayb yalancıdır ! Sizi dininizden döndürmesin” derler, onunla görüşmelerini engellerlerdi. Müminleri sürgün, hatta ölümle tehdit ederler, onları dinlerinden döndürmek isterlerdi :

**“ Kavminden büyüklük taslayan ileri gelenler şöyle dediler : “Ey Şuayb ! Ya seni ve seninle beraber inananları memleketimizden kesinlikle çıkaracağız veya dinimize döneceksiniz !”**

A'raf suresi, ayet 88

Kısacası, bütün ulvi esasların yıkıldığı Medyen'de itikadi (inanç), ahlaki ve sosyal olarak tam bir çöküntü vardı. Medyen halkının böyle yanlışlar içinde olmasına karşın, Hazret-i Şuayb onlara güzel nasihatlerde bulundu. Allah'ın emir ve yasaklarını anlattı. Cenâb-ı Hakk'a şirk koşmamalarını, yalnız O'na ibadet etmelerini; alışverişte, ölçü ve tartıda haksızlık yapmamalarını; ahiret gününe iman etmelerini ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmamalarını söyledi . Özellikle dürüstlük ilkesi üzerinde durdu. Kişinin insan ilişkileri alanında dürüst olmadıkça Allah'a karşı dürüst olamayacağını anlattı. (Bkz: A'raf suresi 85-93 ve Hûd suresi 84-95 ayetleri). Allah'ın emirlerine karşı çıkan geçmiş kavimlerin nasıl helâk edildiklerini, aynı akibete uğramamaları için tevbe istiğfar edip doğru yola dönmelerini, Allah Teâlâ'nın gafûr (çok bağışlayıcı) ve rahim olduğunu onlara hatırlattı:

**“Ey kavmim ! Bana karşı gelmeniz sakın sizi Nuh kavminin veya Hûd kavminin veya Salih kavminin başlarına gelen musibetler gibi bir musibete uğratmasın . Lût kavmi de (zaman ve yer olarak) sizden uzak değildir. Rabbinizden mağfiret dileyin, sonra O'na tevbe ile yönelin. Şüphesiz ki, benim Rabbim çok merhametlidir, çok sevendir “ dedi. (Hud suresi, 89-90)**

Şuayb aleyhisselam'ın onları böyle irşad çabalarına karşı kavminin cevabı ise :

**“ Dediler ki: Ey Şuayb ! Biz senin söylediklerinin çoğundan birşey anlamıyoruz. Ayrıca seni içimizde çok zayıf biri olarak görüyoruz. Eğer akrabaların olmasaydı seni mutlaka recmederdik (taşlayarak öldürürdük) . Senin bize hiçbir üstünlüğün yoktur “** (Hud suresi, ayet 91)

**Tefsirdeki açıklama:**

**“ Senin söylediklerinin çoğundan bir şey anlamıyoruz “.** Anlamıyorlardı, çünkü kulak vermiyorlar, dikkatle dinlemiyorlardı, vahye ve peygamberliğe önem vermiyorlardı. Tevhid inancı taşımadıklarından ve kör bir tabiatçı kafayla düşündüklerinden, insanların işlediği günahlarla birtakım semâvi afetler arasında bir ilişki bulunabileceğine ihtimal vermiyorlardı. Allah'ı bırakıp, şuna buna tapınmakla; ölçüyü, teraziyi eksik yapmakla, fitne fesat çıkarmakla dünyadaki düzenin

bozulacağını, (başlarına musibetler geleceğini) tufanlar ve zelzeleler olacağını anlamıyorlardı “.  
(Elmahılı tefsiri) .

Allah-u Teâlâ çok bağışlayıcı, çok merhametlidir fakat aynı zamanda da “cezası **şiddetli olan**” dır.  
(Maide , 98) . İnsanlara zulüm yapan, peygamberlerinin uyarılarını dinlemeyip günahlara ve yanlışlara devam eden, Allah-u zül celâl hazretlerine âsi olan bir kavmin helâk zamanı artık gelmişti :

**“Emrimiz gelince, Şuayb’ı ve onunla beraber iman edenleri tarafımızdan bir rahmetle kurtardık ; zulmedenleri ise korkunç bir sayha yakaladı da oldukları yerde çöküp kaldılar. Sanki orada hiç güzel gün görmemişlerdi. Dikkat edin, Semud kavmi nasıl helâk olup gittiye Medyen de öylece yok olup gitti”** (Hud suresi, 94-95)

Medyen’in inkârcı ve baskıcı eşraf takımı, halkı Hz. Şuayb’a inanmamaları hususunda uyarıp tehdit ederken, asıl kendileri hak ettikleri büyük felakete uğramışlar; bu dünyada öyle bir topluluk yaşamamış gibi yok olup gitmişlerdir. Hz Şuayb onları dalâletten kurtarmak ve böyle feci bir akıbeta mâruz kalmalarını önlemek için elinden gelen herşeyi yaptığından, artık onlara acımanın yersiz olduğunu düşünmüştür (Hud, 93).

Şuayb aleyhisselam’ın bundan sonraki görevi ise Medyen’e yakın bir bölge olan Eyke halkını doğru yola çağırma olmuştur (Bkz: Şuara suresi, ayetler 176-190). Onlar da aynı Medyen halkı gibi itikadi ve ahlaki bozukluklar içindeydiler. Şuayb aleyhisselam’ın :

**“Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin ! ”** (Şuara suresi, ayet 179)

emrine karşı Eyke’lilerin cevabı :

**“ Sen ancak iyice büyülenmiş birisin ! Sen de bizim gibi bir insansın. Bil ki biz seni ancak yalancılardan biri sayıyoruz ”** ( Şuara suresi, 185-86)

şeklinde oldu ve böylece onlar da azâbı hak ettiler. Cenâb-ı Hakk onları da “gölge gününün azâbı” ile helâk etti (Şuara suresi, ayet 189)

Medyenliler ve Eykeliler helâk olduktan sonra, Şuayb aleyhisselam kendisine iman edenlerle birlikte Mekke’ye gidip yerleşti ve vefatlarına kadar oradan ayrılmadılar. Şuayb aleyhisselam ve yanındaki müminlerin kabirlerinin Kâbe’nin batı kısmında olduğu rivayet edilir. Zaten peygamberlerden, ümmeti helâk olan peygamber Mekke’ye gelir, orada Allah’a ibadete koyulur, kendisi ve yanındakiler vefat edinceye kadar orada kalırlardı. Nitekim Hz. Nûh, Hz. Hûd ve Hz. Salih (Salavâtullâhi alâ Nebiyyina ve aleyhim ecma’in) kabirlerinin Zemzem ile Hacerü’l Esved arasında bulunduğu rivayet edilmektedir.

Hz. Şuayb’ın Allah korku ve sevgisinden çok ağladığı için gözleri görmez (âmâ) olmuştu. Kendisine Allah tarafından bu ağlamanın sebebi Cennet isteği mi yoksa Cehennem korkusu mu diye sorulunca, her ikisinden de olmayıp Haşyetullah’dan olduğunu söylemişti. Bunun üzerine Allah Teâlâ onun kalbine sevgisini ilka buyurdu ve gözlerini de iade etti (İbn Asâkir).

Şuayb aleyhisselam vefat ettiği zaman yüz kırk yaşında idi.

Şuayb aleyhisselam’ın kıssasında düşünenler için çok ibretler vardır.

Ona ve gönderilen bütün Peygamberlere selâm olsun !

## KAYNAKLAR

- 1-Peygamberler Tarihi, Âsım Köksal
- 2- Kur'ân-ı Kerim Işığında Nebiler Silsilesi, Osman Nuri Topbaş
- 3-Ayet ve Hadislere Peygamberler tarihi, İbn-i Kesir
- 4-Kur'ân Yolu, Türkçe Meal ve Tefsir, Heyet
- 5-Elmalılı Tefsiri

(R.A ; Ekim 2020)